

Prof. MUDr. Lubomír Hanzlíček, DrSc.

narozen 22. února 1916 v Plzni, zemřel 20. ledna 1984 v Praze

Profesor Lubomír Hanzlíček byl významným českým psychiatrem, zakladatelem Výzkumného ústavu psychiatrického (dnes Psychiatrické centrum Praha). Od hlavního proudu univerzitní medicíny, který sám označoval jako „c.k. marxismus“, se odlišoval neortodoxními a novátorskými postoji podtrženými dynamikou jeho osobnosti, která se nikdy nedokázala vtěsnat do rozměrů socialistické epochy druhé poloviny 20. století. Ač velký hráč, jedněmi milován a obdivován, druhými nenáviděn, nedokázal ke konci své profesionální dráhy zvládnout nepřízeň doby a svou sršatostí, kterou jinak uměl promyšleně dávkovat, nakonec rozlítl komunistickou moc: ústavního řemeslníka, který byl předsedou celozávodního výboru KSČ, oslovoval „rudý komisaři“; s kontrolorem, kterého na něj tehdejší ministerstvo poslalo, někdy jednal pouze na chodbě a odmítl mu dát v ústavní laboratoři vyvolat fotografie z dovolené. Kádrovákovi spřáteleného Výzkumného ústavu endokrinologického veřejně přezdíval Chomejní. Těmito a mnoha podobnými sebezničujícími kroky se podílel na vlastním pádu. Z funkce ředitele VÚPs byl odvolán v r. 1981. Záhy na to zemřel na rychle nastoupivší zhoubné onemocnění.

Do mého života vstoupil jako smršť ihned po mé promoci v r.1974, kdy jsem nastoupil do jeho ústavu. Při vstupním pohovoru jsme si sdělovali zážitky z literatury. Byl tehdy nadšen Solženicynem, kterého četl v originále (Rakavoj otrjad). Vzhledem k vůkol zuřící normalizaci jsem nevěřil vlastním uším. Profesor Hanzlíček dokázal v ústavu shromáždit nebo alespoň tolerovat neobyčejné množství mimořádných osobností, z nichž mnohé se proslavily v emigraci, jako bratři Grofové (Pavel v Kanadě, Stanislav v USA), Jan Volavka (USA), Miloš Matoušek (Švédsko), Josef Váňa (epidemiolog, USA) a mnoho dalších. V ústavu působil známý surrealista Ludvík Šváb, politický vězeň a specialista na lidské nonverbální chování Zdeněk Klein, klinický psychofarmakolog Oldřich Vinař, etolog Jaroslav Madlafousek, fyziolog Josef Lát, sociální psychiatři Ctirad Škoda a Zdeněk Dytrych, psycholog (nyní politik) Michael Žantovský a mnoho dalších. Mezi Hanzlíčkovy žáky se počítá Richard Balon, dnes profesor psychiatrie v Detroitu (USA), Jan Kabeš, předčasně

zesnulý psychofarmakolog a bratr známého Chartisty, a několik příslušníků střední generace dnešního Psychiatrického centra, včetně autora tohoto medailonku.

Lubomír Hanzlíček se narodil 22. 2. 1916 v Plzni. Studoval Lékařskou fakultu Univerzity Karlovy v Praze až do uzavření českých vysokých škol, kdy byl po studentských událostech v r. 1939 odvezen do koncentračního tábora Sachsenhausen. Po návratu byl zaměstnán jako traťový dělník, po večerech vyučoval na jazykové škole. V roce 1943 přešel do Interfarmy jako knihovník a dokumentarista. Byl polyglot, ovládal asi 16 jazyků, z toho 8, včetně například švédštiny a srbochorvatštiny, plynně. Psychiatrické knihy četl například polsky, norsky, maďarsky a ve všech světových jazycích. Měl mimořádnou paměť hraničící s hypermnézií. Některé odborné články a separáty po přečtení předával kolegům nebo vyhazoval. Říkal jim „tasemnice“ a po přenesení do hlavy měly pro něho cenu toliko sběru. Jiné, často s věnováním, však pečlivě archivoval a trpce nesl, když se dozvěděl, že tento poklad byl po jeho odchodu zlikvidován.

Po promoci v roce 1945 sloužil na vojně mj. u českého útvaru UNNRA v Hamburgu. V roce 1947 nastoupil na psychiatrickou kliniku prof. Myslivečka jako asistent. Odtud po krátkém působení v Bohnicích přešel v roce 1954 jako primář do Psychiatrické léčebny v Dobřanech. Radikálně zlidštil zacházení s pacienty, zmodernizoval jejich léčbu a intenzivně se zabýval rozvojem a možnostmi rehabilitace a psychoterapie psychotiků. S příchodem psychofarmak se s nadšením zabýval psychofarmakologií, biochemií a biologickou psychiatrií vůbec. V roce 1958 se stal asistentem psychiatrické kliniky Ústavu pro doškolování lékařů. V roce 1961 obhájil kandidátskou disertační práci a s úzkou skupinou spolupracovníků založil Výzkumný ústav psychiatrický (nynější Psychiatrické centrum). V témže roce habilitoval a v roce 1963 získal doktorát lékařských věd. V roce 1972 byl navržen na jmenování profesorem, řádnou profesuru však dostal až v roce 1979. Ačkoliv po těchto 7 let nebyl oficiálně jmenován, pro všechny byl „profesorem“ (Škoda, 1976). Na titulech si ovšem nezakládal a tento rozpor mu byl do určité míry trapný.

Když si ho jednou k sobě zavolal soudruh Petro, který měl na ÚV KSČ na starosti zdravotnictví, aby mu vytknul, že v ústavu prakticky nejsou žádní komunisté, Hanzlíček odvětil: „Soudruhu Petro, budovat socialismus v ústavu plném komunistů, to svede každý trouba. Ale já, kterej musím ukočírovat takovouhle partu jaká tam je, bych za to měl od Vás dostat metál!“ Také mu lícoměrně připomněl slova soudruha Stalina, že socialismus musíme budovat s lidmi, které máme. V roce 1981 byl odvolán z funkce ředitele VÚPs, odešel do důchodu a kromě studia japonštiny pracoval na dokončení své psychiatrické Encyklopedie.

Lubomír Hanzlíček po sobě zanechal originální práce v oblasti sledování biochemických změn v průběhu konvulzivní a komatózní terapie, studium psychiatrických souvislostí toxoplazmózy, práce o změnách poměru ADP k ATP a pyknotického indexu leukocytárních jader u psychotických nemocných, monografii "Biologická terapie psychóz" a především "Psychiatrickou encyklopedií" – dílo jediného autora v rozsahu cca 4.000 stran. Ve funkci ředitele VÚPs rozvinul intenzivní a plodnou výzkumnou spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací, jejíž divizi tehdy vedl slavný Norman Sartorius, pozdější prezident Světové psychiatrické asociace. Ten byl však komunistickou mocí posléze označen jako americký agent a *persona non grata*, takže společné projekty, například sledování vyústění závažných duševních chorob jako schizofrenie, mohly po přerušení pokračovat pouze v omezeném rozsahu pod vedením Ctirada Škody.

Profesor Hanzlíček je nezapomenutelnou a svým způsobem gigantickou postavou medicíny. Nikdy nebudoval svou vlastní gloriolu, nezúčastňoval se sebeoslavných odborných schůzí a shromáždění (říkal tomu *comedia mundi*), na své narozeniny si vždy bral dovolenou, aby neumožnil „rektoskopické“ gratulace a oslavy. Byl odpůrcem obřadů, rituálů a slavností, a tak ho světské pocty zákonitě přeskakovaly. Miloval klasickou hudbu, hlavně Beethovena, například smyčcové kvartety, tzv. „vysoké opusy“. Encyklopedickou šíří svých znalostí a kulturním rozhledem patřil k nejvdělnějším Čechům 20. století.

Literatura:

Škoda C.: Šedesát let prof. MUDr. Lubomíra Hanzlíčka, DrSc. *Čs. psychiatrie*, 72, 1976;2:83-87

Kabeš J., Höschl C.: Vzpomínka na prof. L. Hanzlíčka. *Čs. psychiatrie*, 87, 1991;1:71-72

Klein Z.: Vzpomínka a dík... *Psychiatrie*, 3, 1999;1:58

Balon R.: Útržky ze vzpomínek a korespondence s profesorem Hanzlíčkem. *Psychiatrie*, 5, 2001;1:50-52